

Leszek Sługocki

Glosa do wyroku Sądu Wojewódzkiego w Łodzi z dnia 16 lutego 1993 r. V Kr 36

Palestra 37/5-6(425-426), 110-115

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

■ **Glosa do wyroku Sądu Wojewódzkiego w Łodzi
z dnia 16 lutego 1993 r.**

V Kr 36/93

Teza głosowanego orzeczenia brzmi: **Ustawowo niedopuszczalne jest żądanie obrońcy z urzędu podwyższenia wynagrodzenia za obronę z urzędu przez instancję rewizyjną.**

I. Teza wyroku Sądu Wojewódzkiego w Łodzi zapadłego w 1993 r. jest tak nieoczekiwana, że wymaga niezwłocznego ustosunkowania się, czemu daje wyraz niniejsza glosa. Podobne stanowisko mógłby bowiem zająć jakiś inny sąd odwoławczy, choć optymistycznie na rzecz patrząc można by w to wątpić.

II. Obrońca z urzędu odwołał się od orzeczenia sądu pierwszej instancji, wnosząc o podwyższenie zasądzonej kwoty za obronę z urzędu. Sąd Wojewódzki w Łodzi w głosowanym wyroku nie uwzględnił odwołania obrońcy z urzędu i przytoczył w tym względzie następujące uzasadnienie: „Odnośnie wniosku rewizji dotyczącego zmiany na wyższą kwoty wynagrodzenia za obronę z urzędu przyznaną przez sąd pierwszej instancji, zdaniem Sądu Wojewódzkiego uznać należało za ustawowo niedopuszczalną. Zmierza on bowiem do pogorszenia sytuacji oskarżonego w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach i prowadzi do przekroczenia zakreślonych ustawą granic rewizji oskarżonego (art. 374 § 3 k.p.k., także art. 77 § 1 k.p.k., patrz OSNPG 4-5/73, Pal. 9/73, OSNKW 6/74 p. 121, Pal. 8-9/74)”.

Pozostawmy w tej chwili do dalszego rozważenia przepisy art. 374 § 3 k.p.k. i art. 77 § 1 k.p.k., a zajmijmy się pozostałymi odnośnikami (odesłaniami), tak jak przytoczone one zostały w uzasadnieniu głosowanego wyroku, rozszyfrowując ich skrótowe podania.

III. W numerze 9 „Palestry” z 1973 r. przedrukowana została na s. 88, teza wyroku SN z 10.09.1972 II KR 187/72, opublikowanego w „Orzecznictwie Sądu Najwyższego. Prokuratura Generalna” 1973 nr 4-5, poz. 53, o treści następującej:

„Zarzut obrońcy z urzędu oskarżonego dotyczący niezasądzenia wynagrodzenia za obronę z urzędu dla zespołu adwokackiego jest ustawowo niedopuszczalny w rewizji oskarżonego. Rewizja oskarżonego może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia naruszające prawa oskarżonego lub szkodzące jego interesom (art. 374 § 3 k.p.k.). Obrońca oskarżonego może przedsięwziąć czynności procesowe jedynie na korzyść oskarżonego (art. 77 § 1 k.p.k.). Niedopuszczalna jest zatem czynność procesowa obrońcy zmierzająca przez zarzuty re-

wizyjne do pogorszenia sytuacji oskarżonego w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach. Czynność taka przekraczałaby też zakresłone ustawą granice rewizji oskarżonego”.

Zauważmy od razu, że oba źródła opublikowały jedynie tezę, bez uzasadnienia. Teza ta prawie dosłownie przeszła do uzasadnienia glosowanego wyroku. Poza tym podkreślić tu należy datę tego wyroku – **10.09.1972**.

Natomiast w OSNKW 1974, nr 6, jako poz. 121 opublikowane zostało postanowienie SN z 9.02.1974 II KZ 37/74, o tezie następującej:

„Żądanie zmiany wyroku w części zwalniającej oskarżonego od obowiązku poniesienia kosztów sądowych, w tym opłat na rzecz zespołu adwokackiego, nie jest żądaniem zgłoszonym na korzyść oskarżonego, lecz na jego niekorzyść, a do wniesienia środka odwoławczego postulującego taką zmianę obrońca oskarżonego nie jest uprawniony”.

Jak wynika z uzasadnienia tego postanowienia, to sąd pierwszej instancji zwolnił oskarżonego od opłat na rzecz zespołu adwokackiego za udział w sprawie obrońcy z urzędu. Na takie rozstrzygnięcie złożył zażalenie obrońca z urzędu, powołując się na art. 550 § 1 k.p.k. Sąd Najwyższy nie uwzględnił zażalenia, ale w uzasadnieniu podkreślił, że takie zażalenie mógłby złożyć np. prokurator.

Teza tego postanowienia przedrukowana została w „Palestrze” 1974, nr 8–9, na s. 136. W tym (drugim) wypadku podkreślić należy datę tego postanowienia – **9.02.1974**.

Tak więc zagadnienie, interesujące nas w tej glosie, poruszone zostało w dwóch, a nie czterech orzeczeniach SN, jak to odnotował SW. Pozostałe powołania to tylko przedruki. Orzeczenia te to zwykłe orzeczenia normalnoinstancyjne, a więc nie posiadające żadnej mocy uogólniającej. Wiążące były tylko w sprawach, w których zostały wydane. Wydane zostały 20 lat temu i od tego czasu SN w żadnym orzeczeniu nie potwierdził poglądu prawnego wyrażonego w tych dwóch orzeczeniach. Orzeczenia te nie były glosowane, a szkoda, choć niezasadność ich wykazana została bezpośrednio po ich wydaniu w inny sposób.

IV. Przede wszystkim jednak podkreślić należy, że w okresie wydania tych dwóch przytoczonych wyżej orzeczeń Sądu Najwyższego obowiązywał art. 550 k.p.k., którego § 1 miał następujące brzmienie: „W razie wydania wyroku skazującego sąd zasądza od skazanego, któremu wyznaczono obrońcę z urzędu, na rzecz zespołu adwokackiego opłaty przewidziane w przepisach o opłatach za czynności zespołów adwokackich. Nie dotyczy to wypadku określonego w art. 69”¹.

Tak więc ongiś w razie wydania wyroku skazującego, sąd zasądzał **od skazanego** na rzecz zespołu adwokackiego opłaty za obronę z urzędu. Dlatego na tle ówczesnego stanu prawnego mogła powstać niezasadna koncepcja, że domaganie się przez obrońcę, wyznaczonego jako obrońca z urzędu, zasądzenia lub też podwyższenia zasądzonej kwoty za tę obronę jest działaniem na niekorzyść oskarżonego.

Wszelako art. 550 k.p.k. uchylony został przez art. 96 ustawy z dnia 26.05.1982 – *Prawo o adwokaturze*². Przypomnijmy w tym miejscu, że ustawa ta weszła w życie dnia 1 października 1982, zgodnie z art. 102. Z dniem tym zaczął obowiązywać artykuł 29 tejże ustawy, o następującym brzmieniu w ust. 1: „Koszty nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa”³.

Tak więc od dnia 1 października 1982 r. nie może być żadnej wątpliwości, że koszty obrony z urzędu nie są związane w żaden sposób z osobą oskarżonego. To jest wyłącznie problem na linii obrońca z urzędu – Skarb Państwa. Kwestia wysokości tych kosztów kwestia podwyższenia kosztów za obronę z urzędu nie może pogorszyć sytuacji oskarżonego, gdyż problem ten ustawowo jest rozwiązany w ten sposób, że znajduje się **poza oskarżonym**⁴.

Zgodnie z delegacją ustawową (art. 29 ust. 2) rozwiązanie to zostało bliżej określone w wykonawczym rozporządzeniu Min. Sprawiedl. z 18.08.1983 w sprawie zasad ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu⁵. Rozporządzenie to stanowi w § 1: „Skarb Państwa ponosi koszty nie opłaconej pomocy prawnej, zwanej dalej »kosztami«, udzielone z urzędu przez adwokata ustanowionego przez sąd lub państwowe biuro notarialne”. Tylko dodatkowo podkreślić można, że wydatek Skarbu Państwa na opłacenie pomocy prawnej udzielanej z urzędu są **wydatkami budżetowymi** Ministerstwa Sprawiedliwości, a więc niedopuszczalna jest ich jakakolwiek kompensata (np. poprzez przezczenie ich na skazanych).

W świetle obowiązującego więc obecnie stanu prawnego stanowisko zaprezentowane przez Sąd Wojewódzki w Łodzi w glosowanym orzeczeniu sprzeczne jest z ustawą. Nie wymaga to bliższych rozważań.

V. Po wydaniu obu wymienionych uprzednio orzeczeń Sądu lub Najwyższego ukazała się książka M. Cieślaka i K. Łojewskiego (i przecież są to autorzy kompetentni w zakresie procedury karnej – *Pisma procesowe w postępowaniu karnym*⁶. W książce tej jako *Wzór nr 49* zaprezentowane jest zażalenie obrońcy na uzupełniając postanowienie sądu dotyczące zasądzenia na rzecz zespołu adwokackiego opłaty za obronę z urzędu⁷. W drugim wydaniu tej książk

z 1980 r., także samo zażalenie zaprezentowane jest jako *Wzór nr 55*⁸. W trzecim wydaniu tej książki z 1989 r. także samo zażalenie zaprezentowane jest jako *Wzór 55*, z tym że wzbogacone zostało Uwagą II: „Zagadnienie przyznawania i zasądzania wynagrodzenia za pomoc udzieloną z urzędu reguluje rozporządzenie Min. Sprawiedl. z dnia 18 sierpnia 1983 r. w sprawie zasad ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. nr 51, poz. 230)”⁹. Jest to oczywiście to rozporządzenie, które przytoczyłem w pkt. IV.

Tak więc niezależnie od obu orzeczeń SN, poważni autorzy opracowali i opublikowali wzór zażalenia domagającego się podwyższenia należności dla zespołu za obronę z urzędu. Stanowisko to jako podstawę skonstruowania wzoru zażalenia przyjmuje pogląd o bezzasadności obu orzeczeń Sądu Najwyższego. Nikt takiego stanowiska nie zakwestionował.

VI. Natomiast w komentarzu do *Kodeksu postępowania karnego*, pod redakcją M. Mazura, w wydaniu pierwszym¹⁰, pod artykułem 550, zaprezentowano następujący pogląd: „Na podstawie art. 550 kosztów obrony z urzędu w wypadkach w tym przepisie uregulowanych nie ponosi w żadnym wypadku Skarb Państwa, lecz... sam oskarżony (wtedy gdy zapadł przeciwko niemu wyrok skazujący)...”¹¹. Pogląd ten zgodny był z ówczesnym stanem prawnym, gdy w k.p.k. istniał i obowiązywał art. 550, a nie było jeszcze artykułu 29 *Prawa o adwokaturze* z 26.05.1982. Dlatego zasadnie powtórzony został w drugim wydaniu tego komentarza z 1976 roku¹². Wszelako pogląd ten nie wykluczał dopuszczalności zażalenia obrońcy z urzędu w przedmiocie zasądzonych na rzecz zespołu adwokackiego kosztów obrony z urzędu przez ich podwyższenie.

VII. Nowy stan prawny zaistniały po wejściu w życie *Prawa o adwokaturze* musiał siłą samego faktu prawnego wywołać stanowisko Sądu Najwyższego. Znalazło ono wyraz w wyroku z dnia 7.06.1983 III KR 120/83, które należy przytoczyć, aby nie pozostały nieudomowienia. Oto ten wyrok:

„Ustawa z dnia 26.05.1982 r. *Prawo o adwokaturze* (Dz.U. nr 16, poz. 124) z mocą obowiązującą od dnia 1.10.1982 r., w art. 96 uchyliła art. 550 k.p.k. i wobec tego sąd nie może zasądzić od skazanego opłaty na rzecz Zespołu Adwokackiego za obronę z urzędu.

Ustawa *Prawo o adwokaturze* w art. 29 ust. 1 stwierdzając, że koszty nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa, jednoznacznie określiła, że z dniem 1.10.1982 r. koszty obrońcy z urzędu przejmują na siebie Skarb Państwa, a z tego wynika, że nie ma do nich zastosowania art. 542 k.p.k. Ustawa nie czyni rozróżnienia, czy pomoc prawna z urzędu była udzielona na

żądanie oskarżonego (art. 69 k.p.k.), czy na podstawie art. 70 lub 71 k.p.k.

Wyznaczenie przez sąd obrońcy z urzędu nakłada na sąd orzekający obowiązek zasądzenia opłaty od Skarbu Państwa na rzecz zespołu adwokackiego...

W związku z powyższym sąd błędnie zasądził opłatę za obronę z urzędu od oskarżonego na rzecz Zespołu Adwokackiego zamiast od Skarbu Państwa¹³.

Sąd Najwyższy wyraźnie podkreśla, że koszty obrony z urzędu zasądzone winny być nie od oskarżonego, lecz od Skarbu Państwa. Dlatego oczywiście zaskarżenie wysokości zasądzonych kosztów przez żądanie ich podwyższenia zgodne jest z ogólnymi zasadami prawa karnego i dopuszczalnością zaskarżenia przewidzianą w art. 558 k.p.k.

Niezależnie od niedostrzeżenia *Prawa o adwokaturze*, Sąd Wojewódzki w Łodzi nie dostrzegł powyższego orzeczenia SN.

VIII. Mimo wszystko zastanawiam się, czy po wyjaśnieniu zagadnienia zaprezentowanego w uprzednich wywodach trzeba jeszcze rozważać, czy odwoływanie się obrońcy ustanowionego z urzędu od orzeczenia sądu pierwszej instancji, przez domaganie się podwyższenia opłaty za obronę, narusza art. 374 § 3 k.p.k. i art. 77 § 1 k.p.k.

Oba te przepisy sprowadzić można do zasady stwierdzającej, że obrońca winien podejmować czynności na korzyść oskarżonego, a nie może działać na jego szkodę. Dodać jeszcze można, że przepisy te zezwalają na skuteczne działanie samego oskarżonego. Wydaje się, że idzie w tych przepisach o działanie co do istoty sprawy, ale tu uwaga na marginesie.

Uważam, że w uprzednich punktach tej glosy wykazane zostało, iż w aktualnym stanie prawnym domaganie się przez obrońcę z urzędu podwyższenia opłaty za obronę od Skarbu Państwa, to zagadnienie leżące poza oskarżonym i nie dotyczące go w żadnej mierze. Jest to niepodważalne stwierdzenie, dlatego zagadnienia nie warto dalej drążyć.

IX. Pora na konkluzje:

- 1) Dopuszczalne jest żądanie zmiany na wyższą kwoty wynagrodzenia za obronę z urzędu przyznaną przez sąd pierwszej instancji.
- 2) Żaden przepis ustawy żądania takiego nie wyłącza, a procedura karna przewiduje zaskarżenie orzeczenia o kosztach (art. 558 k.p.k.).
- 3) Żądanie zmiany na wyższą kwoty wynagrodzenia za obronę z urzędu nie pogarsza sytuacji oskarżonego, gdyż problem opłaty za obronę z urzędu, to problem istniejący poza oskarżonym, na linii obrońca z urzędu – Skarb Państwa,
- 4) Żądanie zmiany wynagrodzenia za obronę z urzędu nie tylko nie

przekracza zakreślonych ustawą granic obrony z urzędu określonych w art. 77 § 1 k.p.k. i art. 374 § 3 k.p.k., ale nie wykazuje żadnej styczności z tymi przepisami.

5) Zagadnienie kosztów obrony z urzędu jako obciążających Skarb Państwa regulowane jest przez art. 29 *Prawa o adwokaturze*.

Głosowany pogląd wyroku Sądu Wojewódzkiego w Łodzi jest rażąco niezasadny.

Leszek Sługocki

Przypisy:

¹ Artykuł 69 k.p.k. jest poza naszymi zainteresowaniami, jako nie dotyczący danej sytuacji, która jest przedmiotem rozważań. Dotyczy bowiem wyznaczenia obrońcy z urzędu, który nie może ponieść kosztów obrony.

² Dz.U. nr 16, poz. 124.

³ Słuszność takiego rozwiązania podnoszona była w Sejmie w toku debaty nad projektem ustawy. Por. wypowiedź posłanki z Łodzi F. Lesińskiej: *Prawo o adwokaturze*. Wyboru tekstów dokonał K.Potrzebowski, Warszawa 1982, Biblioteka Palestry (s. 40).

⁴ Zagadnienie to bliżej omówił SN w wyroku z 7.06.1983 III KR 120/83, który przytoczę w dalszym ciągu (pkt VII).

⁵ Dz.U. nr 53, poz. 230.

⁶ Warszawa 1974 (druk ukończono w grudniu 1974 – vide stopka).

⁷ Op.cit. s. 155–156.

⁸ Warszawa 1980, na s. 187–188.

⁹ Warszawa 1989, na s. 152–153.

¹⁰ Warszawa 1971.

¹¹ Teza 2, s. 717.

¹² Warszawa 1976, na s. 849.

¹³ OSNPG 1983, nr 11, poz. 121.